

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 182/2011-12

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 4. mája 2011 predbežne prerokoval sťažnosť F. C. a I. C., B., zastúpených advokátom JUDr. M. Ď., B., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní vedenom Najvyšším súdom Slovenskej republiky pod sp. zn. 3 Cdo 249/2009 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť F. C. a I. C. **o d m i e t a** pre zjavnú neopodstatnenosť.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 13. apríla 2011 doručená sťažnosť F. C. a I. C., B. (ďalej len „sťažovatelia“), vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v konaní vedenom Najvyšším súdom Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) pod sp. zn. 3 Cdo 249/2009. Sťažnosť bola odovzdaná na poštovú prepravu 11. apríla 2011.

Zo sťažnosti a z pripojených listinných dôkazov vyplýva, že rozsudkom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) č. k. 9 C 71/1999-146 z 30. novembra 2006 na základe žaloby sťažovateľov bolo určené, že darovacia zmluva uzavretá 10. novembra 1998 právnou predchodkyňou sťažovateľov ako dárkyňou a J. Ž. (ďalej len „žalovaný“) ako obdarovaným, predmetom ktorej bol prevod bytu s prísl., je neplatná. Rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 3 Co 119/07-186 z 26. februára 2009 bol rozsudok okresného súdu zmenený tak, že žaloba sťažovateľov na vyslovenie neplatnosti darovacej zmluvy bola zamietnutá. Podľa názoru krajského súdu z listu vlastníctva vyplýva, že vlastníkom sporného bytu je žalovaný. Podľa § 5 ods. 2 zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov záznam je úkon správy katastra plniaci evidenčné funkcie, ktoré nemajú vplyv na vznik, zmenu a zánik práv k nehnuteľnostiam. Ide o druh zápisu do katastra nehnuteľností, ktorý nemá právotvorný, ale iba evidenčný charakter. Údaje o právach zaznamenaných v katastri sa týkajú právnych vzťahov, ktoré vznikli, zmenili sa, alebo zanikli mimo sféry pôsobenia správy katastra na základe iných právnych skutočností. V prípade, že by súd žalobe vyhovel a určil, že darovacia zmluva je neplatná, správa katastra nie je pri zázname do katastra oprávnená z predloženej listiny vyvodzovať ďalšie závery a tiež ani právna interpretácia významu rozhodnutia o neplatnosti darovacej zmluvy nemusí byť jednoduchá, a preto by sťažovateľom takéto určenie neprivedilo priaznivejší stav. Na základe rozsudku súdu, ktorým by tento vyslovil neplatnosť darovacej zmluvy, by nemohlo dôjsť k zápisu vlastníckeho práva sťažovateľov, čo zrejme touto žalobou sledujú, nepredišlo by sa vzniku ďalších sporov. Určením, že darovacia zmluva je neplatná, sa spor nevyrieši, len sa posunie do inej roviny, keďže nebude zrejmé, komu vlastnícke právo k spornej nehnuteľnosti patrí, a to s poukazom na tú skutočnosť, že v osvedčení o dedičstve sa v časti „aktíva – nehnuteľnosti“ uvádza „žiadne“. Iba na základe ďalšej žaloby by sa mohla spornosť úplne odstrániť. Naliehavý právny záujem na požadovanom určení v zmysle § 80 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku v danom prípade chýba. Tento nedostatok predstavuje samotný a prvotný dôvod, pre ktorý určovacia žaloba nemôže obstáť a ktorý sám osebe bez ďalšieho vedie k zamietnutiu žaloby.

Rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 249/2009 zo 14. marca 2011 bolo dovolanie sťažovateľov proti rozsudku krajského súdu zamietnuté. Podľa názoru najvyššieho súdu právny záujem, ktorý je podmienkou procesnej prípustnosti určovacej žaloby v zmysle § 80 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku, musí byť naliehavý. Pri skúmaní existencie naliehavého právneho záujmu ide o posúdenie, či podaná žaloba je vhodným (účinným a správne zvoleným) procesným nástrojom ochrany práva žalobcu, či sa ňou môže dosiahnuť odstránenie spornosti práva a či snád' len zbytočne nevyvoláva konanie, po ktorom bude musieť aj tak nasledovať iné (ďalšie) súdne konanie alebo konania. Naliehavý právny záujem je spravidla daný v prípade, ak by bez tohto určenia bolo právo žalobcu ohrozené alebo ak by sa bez tohto určenia stalo jeho právne postavenie neistým (porovnaj R 17/1972). Za nedovolenú možno považovať určovaciu žalobu, ak neslúži potrebám praktického života, ale len na zbytočné rozmnožovanie sporov. Ak však určovacia žaloba vytvára pevný právny základ pre právny vzťah účastníkov sporu, je prípustná aj napriek tomu, že je možná (prípadne) i iná žaloba (pozri rozhodnutie najvyššieho súdu publikované v časopise Zo súdnej praxe pod č. 40/1996). Procesná povinnosť preukázať, že v čase rozhodovania súdu je naliehavý právny záujem na určení právneho vzťahu alebo práva, zaťažuje toho, kto sa tohto určenia domáha (žalobcu). Pokiaľ chce žalobca osvedčiť svoj naliehavý právny záujem, musí na jednej strane poukázať na určité skutkové okolnosti prerokovávanej právnej veci vedúce k sporu medzi účastníkmi a k potrebe určiť súdom, či tu právny vzťah alebo právo je, alebo nie je, na druhej strane vysvetliť, že práve podaná žaloba je procesne vhodným nástrojom, ktorý tento spor rieši (odstraňuje neistotu vzťahu účastníkov konania alebo vytvára pevný základ pre jeho usporiadanie). Ak žalobca svoj naliehavý právny záujem na požadovanom určení nepreukáže (nevysvetlí, neosvedčí), predstavuje nedostatok naliehavého právneho záujmu samostatný a prvoradý dôvod, pre ktorý určovacia žaloba nemôže obstať a ktorý sám osebe a bez ďalšieho vedie k zamietnutiu žaloby (pozri rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 91/2006). Sťažovatelia v žalobe ani na súdnych pojednávaniach pred okresným súdom ničím nevysvetlili, v čom spočíva ich naliehavý právny záujem na určení neplatnosti darovacej zmluvy. Okresný súd ich k takému vysvetleniu nevedol, existenciu naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení bližšie nezistoval a rozsudkom určil, že darovacia zmluva je neplatná. Krajský súd sťažovateľom (a ich právnej zástupkyňi) vytvoril na

odvolacom pojednávani konanom 26. februára 2009 procesnú možnosť vysvetliť, v čom konkrétne spočíva ich naliehavý právny záujem. Zo zápisnice o tomto pojednávani vyplýva, že ich právna zástupkyňa sa v tomto smere vyjadrila tak, že „v rozsudku nechýba tento predpoklad“, a dodala, že „tento rozsudok (podľa všetkého mala na mysli rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 91/2006, ktorý bol pripojený k odvolaniu, pozn.) nie je na predmet a obsah žaloby použiteľný. Naliehavý právny záujem je v celom rozsahu aj v odvolacom konaní daný“. Samotní sťažovatelia vyvodzovali naliehavý právny záujem z toho, že „na rozdiel od žalovaného sa o pôvodnú vlastníčku bytu starala, žalovaný ani nevedel, kedy zomrela“. Za tejto situácie dospel krajský súd k záveru, s ktorým sa stotožňuje aj najvyšší súd, že sťažovatelia ani v odvolacom konaní napriek výzve krajského súdu nevedeli vysvetliť, v čom spočíva ich naliehavý právny záujem na určení neplatnosti darovacej zmluvy, resp. v čom by situácia, ktorá by nastala v prípade určenia neplatnosti darovacej zmluvy, bola pre sťažovateľov priaznivejšia v porovnaní so situáciou pred určením jej neplatnosti. K tomu treba dodať, že vzhľadom na prieskumnú povahu dovolacieho konania nebolo možné vziať na zreteľ nové (v konaní na súdoch nižších stupňov netvrdené) skutkové okolnosti, s poukazom na ktoré sťažovatelia až dodatočne (po právoplatnom skončení konania) v dovolaní vysvetľovali ich naliehavý právny záujem na požadovanom určení.

Podľa názoru sťažovateľov rozsudkom najvyššieho súdu došlo k porušeniu označených článkov ústavy a dohovoru. Sťažovateľom nemožno uprieť naliehavý právny záujem na určení neplatnosti darovacej zmluvy. Nemožno súhlasiť so záverom najvyššieho súdu, podľa ktorého vraj nepreukázali naliehavý právny záujem na požadovanom určení. Ako nadobúdatelia zo závetu nemali právo nahliadať do súkromných listín, teda napr. do darovacej zmluvy. Z toho vyvodzovali aj svoje právo domáhať sa na súde ochrany pred poškodzovaním svojich majetkových práv, ku ktorému došlo zneužitím nepriaznivej zdravotnej kondície daryne (právnej predchodkyne sťažovateľov) žalovaným. Táto ochrana im však nebola poskytnutá. Sťažovateľmi tvrdené skutočnosti boli hodnoverne preukázané a sťažovatelia sa nedomnievajú, že podaním ich žaloby došlo k nejakému zásahu do vlastníckeho práva žalovaného, ktorý by sa vraj tým dostal do právnej neistoty. Nemožno súhlasiť so závermi krajského súdu a najvyššieho súdu, podľa ktorých

nepreukázali žiadny relevantný právny záujem na podaní takejto žaloby. Vo všeobecnosti treba vychádzať z toho, že naliehavý právny záujem na podaní určovacej žaloby je daný vtedy, ak je daný aktuálny stav objektívnej právnej neistoty medzi sťažovateľmi a žalovaným, ktorým je jasné ohrozenie právneho postavenia sťažovateľov a ktorý nemožno odstrániť inými prostriedkami. Pritom nie je dôležité, ako táto neistota vznikla. Posúdenie naliehavého právneho záujmu je otázkou právnej kvalifikácie týchto pomerov, ktoré sú ohrozené neistotou, a teda predstavujú nebezpečenstvo porušenia právnych povinností iným subjektom. Určovacia žaloba je spravidla vždy prípustná vo vzťahu k určeniu neplatnosti zmluvy z dôvodu, že rozsudok svedčiaci v prospech sťažovateľov mal korešpondovať s pôvodnou žalobou a mal byť jedným z predpokladov na vykonanie obnovy vlastníckeho práva darkyne, ak došlo k porušeniu jej vlastníckeho práva z dôvodu absolútne neplatného právneho úkonu. Ak sťažovatelia preukázali, že evidentne majú právny záujem na tom, aby bola určená neplatnosť darovacej zmluvy, hoci by mohli žalovať priamo na splnenie povinnosti, nemožno im určovaciu žalobu odoprieť. Ich naliehavý právny záujem je treba zásadne badať v tomto spore, pretože určenie existencie právneho vzťahu zásadne ovplyvní ich právne postavenie. Sťažovatelia ako dedičia zo závetu potrebujú vedieť, kto je skutočným vlastníkom spornej nehnuteľnosti a s kým majú rokovať o jej užívaní. Krajský súd a najvyšší súd dôsledne nezisťovali skutočnosti rozhodujúce pre spravodlivé posúdenie veci aj napriek tomu, že boli tvrdené a na ich preukázanie boli navrhnuté dôkazy. Nešli do hĺbky problémov a uspokojili sa iba s povrchnými a okrajovými dôkazmi. Vecne neskúmali sťažovateľmi tvrdené dôvody neplatnosti zmluvy. Sťažovatelia podávajú sťažnosť proti rozsudku najvyššieho súdu z dôvodu, že konanie je postihnuté vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, ako aj pre nesprávne právne posúdenie veci. Namietajú, že najvyšší súd *„nevykonal dôkladné dokazovanie a svedomito nevykonal skutkové zistenia k tvrdeniam sťažovateľov, že dostatočne neposúdil nepriaznivý zdravotný mentálny stav darkyne... Bola to otázka vysoko odborná, dovolací súd ju však posúdil sám a sťažovatelia sa oprávnenne nazdávajú, že sa NS SR dostatočne nevysporiadal s ich návrhom na vykonanie dôkazu znaleckým posudkom č. 23/2006 MUDr. G. H.“*

Sťažovatelia navrhujú vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených článkov ústavy a dohovoru v konaní vedenom najvyšším súdom pod sp. zn.

3 Cdo 249/2009 s tým, aby bol najvyšší súd zaviazaný zaplatiť im finančné zadost'učinenie vo výške 10 000 €. Požadujú tiež náhradu trov právneho zastúpenia advokátom v sume 261,82 €.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o s'ťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľ'ov. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy, alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, návrhy podané oneskorene, ako aj návrhy zjavne neopodstatnené môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

S'ťažnosť treba považovať za zjavne neopodstatnenú.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ', a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu

možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natolko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

Ústavný súd považuje závery najvyššieho súdu za dostatočne zargumentované a presvedčivé. V nijakom prípade ich nemožno považovať za arbitrárne, či zjavne neodôvodnené, a preto niet ani príčiny na to, aby do týchto záverov zasiahol.

Vzhľadom na argumentáciu sťažovateľov treba dodať, že zo zápisnice o odvolacom pojednávaní krajského súdu, na obsah ktorej najvyšší súd poukazuje, vyplýva, že osobne prítomná právna zástupkyňa sťažovateľov, ktorú ako advokátku treba považovať za kvalifikovanú právnu zástupkyňu, podľa všetkého dostatočným spôsobom nepochopila, aký právny obsah má podľa ustálenej súdnej praxe pojem „naliehavý právny záujem“ podľa § 80 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku. Preto obstojí záver, že sťažovatelia existenciu naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení neplatnosti darovacej zmluvy nielenže nepreukázali, ale ju kvalifikovaným spôsobom ani len netvrdili. Zároveň to znamená, že pri nepreukázaní existencie naliehavého právneho záujmu nebolo potrebné

zaoberať sa vecnou podstatou žaloby, teda otázkou, či sporná darovacia zmluva bola, alebo nebola absolútne neplatná.

Ďalej ústavný súd poznamenáva, že právoplatné rozsudky všeobecných súdov v danom prípade nijako nebránia tomu, aby sťažovatelia podali na ochranu svojich označených práv novú žalobu, ktorej petit bude vo všetkom zodpovedať procesno-právnej požiadavke danosti naliehavého právneho záujmu podľa § 80 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku. Takouto žalobou by mohla byť napríklad žaloba o určenie, že sporná nehnuteľnosť patrí do dedičstva po daryni ako právnej predchodkyni sťažovateľov.

Napokon treba uviesť, že celkom nekvalifikovaná je námietka sťažovateľov, podľa ktorej najvyšší súd pochybil tým, že nevykonal dôkladné dokazovanie a svedomito nevykonal skutkové zistenia k rozhodujúcim tvrdeniam sťažovateľov o zdravotnej nespôsobilosti daryne uzavrieť spornú darovaciu zmluvu. Z ustanovenia § 243a ods. 2 druhej vety Občianskeho súdneho poriadku totiž jednoznačne vyplýva, že dovolací súd dokazovanie nevykonáva. Z ustanovenia § 241 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku je zasa zrejmé, že dovolanie nemožno odôvodniť nesprávnym alebo neúplným zistením skutkového stavu. To zároveň znamená, že dovolací súd nevykonáva skutkové zistenia a vychádza zo skutkových zistení nižších súdov.

Berúc do úvahy uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 4. mája 2011